

A szexuálpedagógia alapelvei

Az elvekről

Az ember természetéhez hozzátartozik a vágy, hogy szeressen és szeressék. A sikeres élet, a sikeres házasság és család a fiatalok legégetőbb vágyai közé tartoznak.

De hogy mennyire nehéz a szexualitás, a testiség, a kötöttség és az attól való félelmek, valamint a saját identitásuk kezelése, azt megmutatja a különféle médiákra vetett mindennapi pillantás. „Van-e egyáltalán helyes fogalmunk az igazi szeretetről? Ez a fogalom nálunk gyakran szentimentálisan, puhán hangzik. (...)”

A mai kor szerint a szeretetet valamiféle sokkal tágasabbnak, szörnyűbbnek és erőszakosabbnak kell gondolni, mint amilyen valójában“, - mondja Romano Guardini.

A szerelem nem csak meglephet minket, tudunk mások tapasztalatából is tanulni. Ahhoz, hogy a sok lehetőség között rátaláljunk a saját valónkra, szakszerű megfontolások és javaslatok kerültek itt összeállításra.

Ez az összeállítás mindenkinek szól, aki a családban, a nevelésben (elméleti, vagy gyakorlati szinten), az iskolákban és a képzési intézményekben tevékenykedik. Ugyanígy szól azokhoz a fiatalokhoz is, akik az érési fázisuk folyamán megbízható tanácsot keresnek.

A tulipánok szép jelképek: először nagyon zártak, de a belsejükben már a kibontakozás mozgolódik. Ezt azonban nem lehet erőszakkal feltörni: attól nem virágzanak hamarabb. Hanem “maguktól” borulnak virágba, ha annak eljön az ideje. Megéri hagyni beérni és a megfelelő időt kivárni, a kinyílt tulipán szépsége így válik igazán láthatóvá és teljessé.

1. Általános alapelvek

A boldogság utáni vágy minden ember alapvető igénye. A szexualitás nagy boldogság forrásává válhat – de nem ritkán pont a boldogtalanság forrásává lesz. Ezért nélkülözhetetlen az öntudatos, érett és felelősségteljes szexuális viselkedésre való nevelés mind sajátmagunk, mind mások vonatkozásában. A fiatalok nagy többsége számára alapvetően a boldog életről alkotott elképzelésükhöz tartozik a férfi és nő közötti tartós kapcsolat és saját gyermek is. Ebben a vágyukban az ifjúság megerősítésre szorul, még akkor is, ha adott esetben a jelenlegi családi életkörülményeik ettől eltérnek (mozaik családok, válási helyzetek, az egyik szülő egyedül neveli őket, stb.). A fiataloknak alkalmassá kell válniuk arra, hogy férjként vagy feleségként értelmes és teljes életet tudjanak élni, és képesek legyenek önálló döntéseket meghozni a jövőjükkel illetően. Figyelembe kell venni, hogy az ember a szexualitásával a lét meghatározott rendjéhez van kötve. Vannak olyan életre vonatkozó törvények és tapasztalatok, amelyek minden emberre egyformán vonatkoznak, és mindenki számára nyilvánvalóvá és ismertté válnak. Ezeket nem lehet egyszerűen akarattal megváltoztatni, ezek a kultúrákon és a vallásokon is átnyúlnak és objektíven hatnak.

A szexualitás az egész embert érinti. Fizikai, emocionális, kognitív, szociális, kulturális és spirituális dimenziója van. A szexuális fejlődés a személyiség identitás fejlődésének a része, és lényeges eleme az ember kapcsolatteremtő képességének kialakulásának. Az állatokkal ellentétben az emberi szexualitást nem alacsonyítható le az ösztönök szintjére és azok kielégítésének a következményeire. Mint az ember személyiségét formáló életerő egyszerre jelent adományt és feladatot is, mert a szexuális viselkedés következménye és gya-

korlása egyben felelősséget is jelent. Az ember egész személyisége kifejeződik a szexualitásában. Mint nem verbális kommunikáció ugyanakkor zavaróvá és félreérthetővé is válhat. A boldog élethez meg kell tanulni a szeretetnek a szexualitásra vonatkozó testbeszédét, figyelembe kell venni annak a törvényszerűségeit.

Fontos, hogy a gyerekek és a fiatalok számára először pozitív és teljes körű képet közvetítsünk, s így a szexualitáshoz való viszonyulásuk természetesen és félelemmentesen fejlődhessen. A szexualitást olyan elementáris életerőként kell értelmezniük, amelyet el kell fogadnunk. De ugyanakkor fel kell világosítani a gyerekeket és a fiatalokat a szexualitás körébe tartozó veszélyekről is.

Fontos fejlesztési feladatot jelent a felnövekvő nemzedék számára a szexualitás beépítése az egész személyiségükbe, a társadalmi és kulturális környezet figyelembe vételével. Ha ez sikerül, ezáltal fontos alapot teremtünk a saját magukkal és másokkal való figyelmes bánásmód szempontjából. Ezért szükséges a gyermekek és a fiatalok számára olyan nevelés és elvárás, amelyet a teljes személyiségük fejlesztésénél figyelembe vesznek. Ha szexuális nevelésnél tisztán technikai, ill. biológiai felvilágosításra szorítkozunk, az csupán rövid ideig hat.

Mivel a szexuális fejlődés (pozitív) alakítására van szükség, a szülők elsődleges joga és kötelezettsége a szexuális nevelés. Az egészséges szexuális fejlődés legfontosabb tanulási terepe a család. Az iskolának az a feladata, hogy támogassa a szülőket a nevelés területén ebben a felelősségükben.

2. A szexuálpedagógia céljai

A teljes körű szexuálpedagógia a következő célokat irányozza elő:

- » A fiatalokat elkíséri abban a feladatban, hogy a saját szexuális fejlődésüket beintegrálják egész személyiségük fejlesztésébe, és hogy elfogadják önmagukat.
- » Segít a fiataloknak abban, hogy a személyes identitásukat férfiként vagy nőként megtalálják, és hogy tudatában legyenek méltóságuknak. Ehhez hozzá tartozik, hogy a másik nemhez pozitív módon viszonyuljanak, és hogy az ő szempontjaikat is megismerjék és megtanulják azokat megbecsülni.
- » Ismereteket közvetít a szexuális fejlődésről és a kapcsolatteremtésről, hogy ezáltal a fiatalok felelősségteljes döntéseket tudjanak hozni a szexualitás területén. Abban is segít nekik, hogy elkerüljék a kapcsolatok törését és a válásokat.
- » Képesé tesz arra, hogy a nemiséget, az érzéseket és a kapcsolatokat megértsék, és kifejleszti az ehhez szükséges tárgyyszerű és megfelelően figyelmes nyelvezetet.
- » Teljes körű tájékoztatást ad a fiataloknak a barátságról, a szerelemről, a termékenységről, és segít nekik a szerelem és a szexualitás törvényszerűségeinek megismerésében (a nemek polaritása, a szerelem feltétel nélküliége, hűséges és tartós kapcsolat számára olyan védelmet nyújtó területe, mint a kölcsönös önátadás és a gyermekek utáni vágy).
- » Segíti a szexualitáshoz való természetes, életvidám és felelősségteljes hozzáállás fejlesztését; ehhez hozzátartozik az a képesség is, hogy örömet találjunk benne, és az önuralom gyakorlása is megnemesítse az örömet.
- » Segít, hogy elkerülhetőek legyenek a tinédzserterhességek és az abortuszok, valamint abban, hogy minden emberi élet értéknek számítson a fogantatás pillanatától a természetes halálig.
- » Segít elkerülni a nemi betegségeket.
- » Érzékennyé tesz a határok megsértésére és ellene hat a szexuális erőszaknak és a pornográfiának.
- » Magyarázatot ad a különféle értékorientációkra olyan korban, amikor a fiatalok egyre gyakrabban vannak kitéve a szexualitás területén az orientációs- és magatartási nyomásnak. Ezáltal képesek lesznek toleranciára olyan emberekkel szemben is, akik más szexuális orientáltsággal rendelkeznek.
- » Ezen célok megvalósítása során segíti a fiatalokat, hogy a szexualitást a maga sokoldalú összefüggéseiben megértsék. Ezáltal lehetővé válik, hogy ezen a területen úgy viselkedjenek, ahogy az a teljes személyiségük szempontjából elvárható.

Az ilyen teljes körű szexualpedagógia nagy társadalmi érdeket szolgál. Mert az egyének pozitív személyiségi elvárásai mellett nem csak egy olyan ifjú generáció szakemberré történő kinevelésében segít, amely a generációk közötti szerződést teljesíteni tudja, hanem általánosan egészséges magatartást, valamint család- és gyermekbarát társadalmat is biztosít.

3. A szexualpedagógia minőségi normái

Pedagógiai normák

- » A szexualis nevelésnek meg kell felelnie a fiatalok életkori sajátosságainak - koruknak, érettségüknek és az egyéni fejlettségi szintjüknek. Ezért a szexualis tanításnak alkalmazkodnia kell a fiatalok egyéni fejlettségének pszichológiai szakaszához. Ennek a szakasznak a mindenkori tapasztalati horizontját nem szabad átlépni.
- » A szexualis nevelés a gyerekeket és a fiatalokat egyedi személyiségként komolyan veszi, és teret ad annak, hogy a kérdéseiket, a félelmeiket és az elvárásaikat kimondhassák. Fejezhessék ki az érzelmeiket, az értékeket aktívan dolgozhassák fel, és kérdezősködhessenek.
- » A jó szexualis nevelés teljes körűen dolgozik. Témaként tárgyalja a testi és lelki változások mellett az érzéseket, a megértés feladatát, a döntések jelentőségét, barátságok létrehozását, valamint a társadalmi és szociális környezet befolyását is. Főleg arra terjed ki, hogy felelősséget tudjanak vállalni önmaguk és mások vonatkozásában is.
- » A természetes szégyenérzetet el kell fogadni, és a tanítás tartalmának és a tananyagok kiválasztásánál is figyelembe kell venni. A saját szexualis tapasztalatoknak tematikusan nincs helye a szexualis nevelés tantárgy tanításában.
- » A pubertás korban meg kell adni a lehetőségét, hogy a lányok és a fiúk a saját nemi identitásukban és önértékelésükben megerősödjenek. Ezért a nemhez kötött témák tárgyalásánál a fiúk és lányok szétválasztása ésszerű, mert a koedukáció visszahatna. Csak ezt követően célravezető a koedukált tanítás, mert a saját nemük megértése által a másik nemre képesek lesznek új nézőpontból tekinteni.
- » A kifejezetten nemhez kötött témák esetében – kiemelkedően fontos, hogy – férfiak tanítsák és kísérik a fiúkat, és nők a lányokat.
- » A fiataloknak elegendő időre, - azaz az életkoruknak megfelelő folyamatosan változó időre - van szükségük ahhoz, hogy a szexualitást érintő szerteágazó sok témát a fejlődési szakaszukhoz igazodóan megvitassák, és alapos véleményt alkossanak róla.
- » A témákat interaktív módon kell feldolgozniuk. A saját maguk által kialakított vélemények és az átgondolt döntések nagy befolyással bírnak az egyéni továbbfejlődésükben és a személyes növekedésükben.

Képzési normák

- » A szexualpedagógusoknak tudományközi képzésre van szükségük, amely kiterjed a biológiai, a pszichológiai, az etikai, a pedagógia-didaktikai és a spirituális tudományokra.
- » A képzés tartalmaz olyan munkafolyamatot is, amely életútszerűen dolgozza fel a saját szexualis fejlődést. A szexualpedagógusoknak érett személyiségeknek kell lenniük, akik a kihívásokat közről és távolról helyesen tudják megbecsülni és figyelembe venni, valamint nagyra becsülő és véleményalkotó magatartást ápolnak a tanulókkal
- » A mentorálás, a szakmai felügyelet és a rendszeres továbbképzés a munka minőségét biztosítja.
- » A szexualpedagógiai koncepciókat nők és férfiak együtt dolgozzák ki az aktuális tudományos szintnek megfelelően. Ehhez folyamatosan további kutatásokat kell folytatni a szexualis fejlődés és a szexualpedagógia területén.

- » A szexualpedagógiai képzéseket és koncepciókat rendszeresen kell értékelni.

4. A szexualpedagógia tartalma

A szexuális nevelés előterében a saját identitás megerősítése áll, a beszédben és a kommunikációban a kompetenciák megszerzése, a tárgyszerűség, szociális és etikai normák, média, kultúra- és vallásközi ismeretek, valamint a személyes kapcsolatokon keresztüli tanulás. Ennek során a szexualitást alapvető életet segítő és felépítő szerepben ábrázolják: a személynek identitást adó alapként, mint a szerelem kifejezése és a kapcsolat jele, mint az élet és a boldogság forrása.

A szexualpedagógia tartalmi súlypontjai:

- » A szexuális nevelés segít a fejlődésben lévő gyerekeknek és fiataloknak megérteni, hogy mi történik a testükben. Ez nem csak a nemi szervek fejlődésére és a hormonháztartás változásaira vonatkozik, hanem az agyban végbemenő változásokra, valamint a környezet megváltozott érzékelésére is. A kísérő személyiségfejlesztő-tréning erősítheti a fiatalokat a nyugtalanság és a félelmek leküzdésében, és segítheti őket felfedezni, hogy a szexualitás a fejlődés és a kibontakozás egyik forrása.
- » A szexuális nevelés tájékoztatást ad a női ciklus természetes lefolyásáról. Ezalatt a lányok megtanulják értékelni nőiességüket és termékenységüket. A szerelmet és a szaporodást a maguk természetes és kulturális összefüggéseiben dolgozzák fel. Hangsúlyozásra kerül a férfi és a nő felelőssége egy új család alapításában és fejlődésében. A fiúk is megtanulják értékelni az ébredező termékenységüket és férfiaságukat. A két nem eltérő szexuális reakcióit is megismerik. A lányok és a fiúk elgondolkoznak a felelősségteljes nemi érintkezésről.
- » A saját termékenység tudatosításának kulcsszerepe van: Az apaság vagy anyaság lehetőségének megértése a szexuális aktivitás fontosságának felismerését és felelősségét is magával vonja.
- » A saját érzések megértését, azok kifejezését és a figyelmes kezelésüket ezzel begyakorolják. Ez alapvetően minden érzésre vonatkozik, de különösen azokra a szexuális érzésekre, amelyeket fiatal korban fedeznek fel.
- » Az életre vonatkozó jövőkép kidolgozása és megbeszélése hozzájárul a céltudatos viselkedéshez. A nemi életre való nevelés során szerelem és az önátadás alapvető jelentőségét feldolgozzák.
- » A szexualitás mindig a sajátmagunkhoz és másokhoz való kapcsolatra vonatkozik. Ezért a jó szexualpedagógia lényeges része a kapcsolati- és beszédkészség igénye. Elsődleges téma a barátságok kialakításának célszerű módja. A kapcsolatok elromlásával járó sérülések megelőzéséhez feldolgozzák a megbízható, hűséges és szeretetteljes partnerség értékét is. Ennek során úgy beszélnek a férfi és nő között létrejött házasságról, mint a megélt szexualitás, valamint a gyerekek felnevelésének legjobb és legvédehetőbb helyéről.
- » A fiatal megtanulja megérteni, hogy a szexualitás függ az adott életszakasz lelki motivációitól, és az élet folyamán változik.
- » A szexualpedagógia megmagyarázza a biológiai és kulturális férfi-nő viszonyt, és a két nem számára olyan képet vázol fel, amiért érdemes élni. Az apaságot és az anyaságot értelmes és egyformán felelősségteljes feladatként mutatja be. Az alapcsaládot (apa, anya, gyerek/ek) szabálynak tekinti, mivel származásának és a felnövekvő generáció vágyainak is ez felel meg.
- » A szexualpedagógia a különféle szexuális irányultságokat az életkori sajátosságoknak megfelelően mutatja be, figyelembe véve a reális népesség eloszlást. A kisebbségeket sem nem diszkriminálja, sem nem idealizálja, a többséget sem hallgatja el, de le sem értékeli. A mindenkor adott személyt megillető figyelemről szól.
- » A családi törések miatt lelki sérüléseket elszenvedő gyerekekkel és fiatalokkal körültekintően jár el. Megfelelő módon kell velük beszélni és nem relativisztikusan elbagatellizálni a dolgokat.
- » A tinédzserterhességekről és a szexuális úton terjedő fertőzésekről tájékoztatni kell a fiatalokat, de az oktatás súlypontját nem ezekre a témákra kell helyezni.

- » A túl korai szexuális aktivitás testi és lelki kockázatairól és a promiszkuitásról, valamint a várankozás, ill. a lemondás jelentőségéről (ösztönös szublimáció) is vannak témafelvetések.
- » A magzat fejlődését a fogamzástól szóban és képekben mutatják be. Ugyanakkor az abortusz testi és lelki következményeit is megtárgyalják – ezt is az életkornak megfelelő szinten.
- » A különféle családtervezési módszerek szakszerű bemutatása és hatásaik a nőre és a férfira, valamint a kapcsolatra vonatkozólag, a fejlődésnek megfelelően történik. A fogamzásgátló szerek hatásainak és mellékhatásainak leírása az életkorhoz illően történik.
- » A jogi és a személyes határok is megtárgyalásra kerülnek, hogy tájékozottak legyenek, és a szexuális erőszakot megelőzzék. A saját határok nevesítése és a nem-et mondás is begyakorlásra kerül (önuralom tréning).
- » A szexuális nevelés a test és a lélek higiénijáról is szól, pl. tartózkodás a pornográfiától, a telefon-szextől, a szextől, mint árucikktől, stb.
- » A szexuálpedagógia megerősíti a médiakompetenciát. A valóságot és a fikciót szembeállítják. A fiatalok segítséget kapnak ahhoz, hogy milyen magatartást tanúsítsanak a média használatakor a saját személyiségük fejlődésére és az életcéljuk kritikus vizsgálatára való tekintettel, főleg a pornográfia fogyasztás hatásaira, amelyek a kapcsolatok ellen hatnak.

5. Keretfeltételek

A szexuális nevelés a szülők vagy a nevelésre jogosultak elsődleges joga. Továbbá a szülőket és a nevelésre jogosultakat a képzők kötelesek mindig tájékoztatni, és bevonni, ha a szexuális nevelést felkínálják.

Néhány szülő időben és tartalmilag is, és életkörülményei miatt is korlátozott abban, hogy gyermekeit a szexualitás területén kíséresse. Ők gyakran saját maguk is támogatást és képzést igényelnek.

Ugyanakkor az ifjúkorban a fejlődéshez szükséges, a szülőktől való elválási folyamatra is tekintettel kell lenni. Ezért a családon kívüli képzési lehetőségek fontos támogatást jelentenek a szülői nevelési feladatokhoz. Ebben a vonatkozásban az iskolai és az iskolán kívüli szexuális nevelés támogató és kiegészítő funkció. Biztosítani kell azt a jogot, hogy a szexuális oktatáson szabad akaratból lehessen részt venni, ill. a gyerekeket kivegyék, vagy a fiatalok önmaguk kijelentkezdhessenek róla.